

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-11-75-157>

УДК 159.9

Семенів Н.М.

Національний університет «Львівська політехніка»

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ ОСОБИСТІСНОЇ ЗРІЛОСТІ

Анотація: Розглянуто сучасний стан психологічних досліджень особистісної зрілості у освітньому середовищі. Проаналізовано методики, які використовуються для вивчення специфіки, складності, формування соціальної толерантності у студентському середовищі. Виділено проблематику дослідження формування особистісної зрілості, як необхідної якості особистості майбутніх психологів. Вибрано методики емпіричного дослідження рівня особистісної зрілості. Виконано практичне дослідження рівня особистісної зрілості серед студентів Львівського державного університету внутрішніх справ. Здійснено аналіз отриманих результатів вивчення особистісної зрілості студентів, проведена статистична обробка результатів. Визначено перспективи подальших досліджень особистісної зрілості. Зроблено висновки про необхідність подальшого дослідження процесу формування рівня особистісної зрілості для розробки теоретичних та практичних засад підготовки майбутнього фахівця у сфері практичної психології.

Ключові слова: особистісна зрілість, соціальна структура особистості, інтегративні властивості особистості.

Semeniv Nataliia

Lviv Polytechnic National University

PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF PERSONAL MATURITY LEVEL RESEARCH

Summary. Article contains results of a study on personal maturity in the student environment. The article defines the essence of the concept of "personal maturity", and also shows the importance of the personal maturity of university students as an integrative criterion for the development of personality. Analyzed the state of development of the concept of personal maturity in modern psychology. Revealed the relationships of personal maturity with social processes and interactions. This article discusses the social maturity of the personality of high school students as a condition for successful adaptation to the modern sociocultural environment, identifies criteria for determining a socially mature personality. The formation of personal maturity is of particular importance when it occurs in the process of training future psychologists, and this process is no less important than mastering theoretical knowledge. In the discussion of the phenomenon of personal maturity, this article puts a special emphasis on personal maturity in the students' environment. Research of personal maturity among the youth has great practical significance, especially in different age groups. Also in article it is analyzed research methodology factors used modern psychology to study the complexity, uniqueness, specificity, validity existence forming personal maturity in a student environment. Proved the need for a practical study of personal maturity in a student environment. Determined prospects for further research on personal maturity in future research. The results of the research on personal maturity among students are available. The analysis of the results has brought to light the factors which influence the personal maturity level of students of the Lviv State University of Internal Affairs (Ukraine). Results have shown that a valid and reliable instrument for personal maturity assessment has been elaborated. Determined the prospects of further research on personal maturity. Concluded that there is a need for further study of the process of formation of a high level of personal maturity for the development of theoretical and practical foundations for the preparation of a future specialist in the field of practical psychology.

Keywords: personal maturity, social structure of personality, integrative personality traits.

Постановка проблеми. Формування соціальної зрілості має велике значення для формуванні професійної спрямованості особистості. Особливого значення набуває виховання соціальних якостей особистості, яке відбувається в процесі підготовки майбутніх психологів, причому цей процес має не менш велике значення, ніж оволодіння теоретичними знаннями. Поняття «зрілість» і «особистісна зрілість» розглядаються в сучасній науці як багатогранні категорії, що мають філософські підстави і базуються на певних методологічних підходах. Процес підготовки студентів-психологів потребує не лише розвитку в них професійних якостей, але й формування соціальної зрілості. Ця потреба зумовлена вимогами суспільства щодо підготовки висококваліфікованих фахівців – психологів.

Одним з головних кількісних показників сформованості зрілої особистості є фізичний вік людини, використання такого показника не є однозначним показником суспільних, культурних

і професійних навиків та умінь, не відображає рівень готовності до соціальної взаємодії. Дійсність постійно переконує нас у тому, що багато людей у своїх вчинках і поведінці перебувають на більш низькому психологічному рівні, ніж той, який відповідає їх фізичному віку. Особистісну зрілість неможливо підмінити рівнем високої інтелекту або ерудицією, вона не досягається автоматично в процесі отримання професійної освіти, накопичення знань або у випадку зайняття високої керівної посади.

Соціальна зрілість особистості особливо яскраво може виявитись у процесі вибору виду майбутньої професійної діяльності, вступу на професійну стежку, вони чинить вплив впливає на формування самостійності та осмисленості професійного вибору. Спостерігається чіткий зв'язок між успішністю людини на шляху до соціально-психологічної зрілості і успішністю кар'єрно-професійної самореалізації. Таким чином особистісна зрілість це поєднання стійкості

особистісних рис, ціннісних орієнтацій та активної життєвої позиції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Особистісна зрілість як поняття, що поєднує головні досягнення процесів навчання і виховання, що здійснюються сім'єю, школою (загальноосвітньою та професійною), соціальним оточенням, соціумом в цілому не одноразово ставала предметом дослідження психологічної науки. Особистісна зрілість – це новоутворення, що має відповідну системну організацію, складну багаторівневу структуру і беззаперечно є сукупністю мотиваційного, когнітивного і діяльнісного компонентів особистості. Саме ступінь сформованості і поєднання цих компонентів дозволяє особистості пройти успішну соціалізацію та гармонізацію з навколишнім середовищем. Формування особистісної зрілості як психологічного явища є предметом досліджень науковців, педагогів-практиків, соціальних працівників, які досліджували процес формування соціальної зрілості у поєднанні з навчально-виховними процесами у закладах вищої освіти (Nagra, 2013; Johnson, Blum., 2008; Wechsler, 1950; Fossas, 2019; Vancea, 2017, Camberis, McMahon, Gibson, Boivi, 2007). Особливо актуальним аспектом дослідження соціальної зрілості є проблема соціального зростання та формування свідомості в молодіжному середовищі та при підготовці фахівців.

У праці Т.В.Комар здійснено спробу теоретичного та емпіричного аналізу проблеми взаємозв'язку соціальної зрілості та спрямованості професійної зрілості особистості психолога. Досліджено особливості взаємозв'язку соціальної зрілості особистості та спрямованості професійної зрілості психолога у процесі їх формування. [2]. У статті А. Черкашина розглядається проблема дослідження особистісно-професійної зрілості майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах України [6]. Праця О.В. Крюкової визначає сутність, психологічний зміст соціальної зрілості особистості та її компонентів: відповідальності, толерантності, само розвитку; розглядає підходи до розуміння психології толерантності, відповідальності, саморозвитку [7]. Теоретичний аналіз основних підходів до визначення сутності і критеріїв особистісної зрілості, уявлень зарубіжних та вітчизняних психологів щодо особистісної зрілості як результату та умови розвитку психологічно здорової особистості виконаний у праці Г.І. Меднікової [1]. У праці В. Радула розглянуто особливості взаємовпливу соціального досвіду, соціальної зрілості особистості та її акмеологічного розвитку, зроблено акцент на необхідності цілісного розвитку людини та поетапного формування її зрілості [4]. О.А. Лукасевич розглянула психологічні особливості досягнення особистісної зрілості студентами вищого навчального закладу [3].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Процес формування особистості студента-психолога як майбутнього кваліфікованого спеціаліста, його особистісних та професійних якостей викликає закономірну зацікавленість дослідників, педагогів-практиків, персоналу освітніх закладів, що обумовлено зростанням соціальних очікувань щодо освітнього процесу відповідних освітніх установ. Студентська молодь – це та соціальна група, яка

несе в собі величезний потенціал майбутнього, саме їй незабаром головним чином належить визначати долю країни. Навчання і виховання молоді є важливим засобом її соціального розвитку, способом залучення до майбутньої професійної діяльності. У зв'язку з цим проблема розвитку соціальної зрілості студентської молоді набуває винятково важливого значення в діяльності вузу. Однак досліджень, присвячених формуванню особистісної зрілості недостатньо.

Для студентів-психологів важливим є не тільки оцінка освітнього рівня, а й показники соціальної зрілості, що визначають професійний профіль молодого фахівця і його спрямованість у майбутній професійній діяльності. На жаль випуск студентів-психологів проводиться лише з оцінюванням знань, отриманих безпосередньо під час навчального процесу. На сьогодні недостатньо є практика дослідження рівня особистісної зрілості серед студентів як випускників, так і старших курсів.

Метою статті є визначення рівня соціальної зрілості студентів ВНЗ як майбутніх фахівців шляхом емпіричного дослідження в середовищі студентів психологічному факультеті Львівського державного університету внутрішніх справ, проведення кореляційного аналізу отриманих результатів, визначення напрямків і перспектив подальших досліджень соціальної зрілості особистості.

Виклад основного матеріалу. Зрілість особистості це соціально і психологічно обумовлений етап розвитку особистості, який традиційно відповідає за досягнення людиною рис самостійності та самодостатності. Соціально зріла особистість в змозі розуміти та внутрішньо сприйняти основні соціальні цінності, розуміти та усвідомлювати власні соціальні та громадянські права і обов'язки, ефективно засвоювати і сприймати загально соціальні та групові норми поведінки та співжиття, та критично розглядати та розуміти власний соціальний статус у суспільстві та професійному середовищі.

Досягнення особистісної зрілості, як в дзеркалі, відображає постійний і достатньо тривалий у часі соціально-психологічний процес, що є поступовим рухом від структури індивідуальної мотивації, яка засновується на власних потребах, до структури, в якій головну роль мають цінності (поняття «потрібно» або «повинен»). Цей процес передбачає осмислення і прийняття загально соціальних або групових норм і цінностей та прагнення використовувати та дотримуватись них в соціальній взаємодії, особливо в ситуаціях, коли особистості доводиться здійснювати соціально-моральний вибір.

Особистісна зрілість не виступає в якості вікової характеристики. Зріла особистість здатна до продуктивного та ефективного застосування своїх особистісних можливостей, вона має здатність до саморегуляції.

У нашому дослідженні досягнення особистісної зрілості розглядається як складова частина комплексу цілей процесу навчання і виховання у закладах вищої освіти, тобто як розвиток комплексу особистісних якостей студента, яке може бути розвинене в процесі навчання, виховання і самовиховання. З позиції підготовки фахівців у закладах

вищої освіти, особистісна зрілість може розглядатися як бажана мета професійного навчання і становлення студента як майбутнього фахівця. У професійній діяльності майбутніх фахівців зріла особистість задає стиль спілкування та відповідним чином впливає на оточуючих людей, ще є обов'язковою функцією професійного психолога. Також ця особистість спроможна визначати і направляти хід події у своїй професійній кар'єрі.

Підходячи до психологічних категорій, що визначають досягнення майбутнім фахівцем психологічного спрямування особистісної зрілості наведемо перелік таких рис: самоприйняття, саморегуляція, відповідальність, інтернальність; самоактуалізація, моральність, професійна діяльність як сенс життя, самореалізація, позитивна я-концепція; інтелектуальність; самостійність; аутентичність; трансценденція, психічне здоров'я. Відповідно, встановивши рівень набуття цих рис, можна констатувати досягнення особистістю відповідного рівня особистісної зрілості.

Загально визнаних комплексних тестів, які мають змогу дати точні кількісні показники рівня особистісної зрілості людини, немає. Проте для визначення такого рівня є окремі наукові розробки і тестові методики, спільне використання яких в психологічному дослідженні встановити рівень особистісної зрілості людини.

При проведенні дослідження рівня соціальної зрілості було застосоване поєднання використання методик емпіричного психологічного дослідження к і методів статистичної обробки отриманих в результаті експерименту результатів. Порівняльний та кореляційний аналіз використовувались як обрані методи статистичної математичної обробки отриманої інформації. Для порівняння результатів дослідження у двох і більше групах був застосований метод статистичного опрацювання даних. Відповідно кореляційний аналіз виявив взаємозв'язки між ознаками, що досліджувались емпірично досліджуваними ознаками. Факторний аналіз виділених груп ознак, які взаємодіють між собою дозволив виділити найсуттєвіші змінні. Аналіз отриманих статистичних даних виконаний за допомогою програми SPSS 13.0. for Windows.

Для того, щоб реалізувати мету дослідження та виконати визначені завдання було здійснено емпіричне дослідження в студентському середовищі на психологічному факультеті Львівського державного університету внутрішніх справ. У до-

слідженні брали участь студенти 3-4 курсів. Загальна вибірка досліджуваних складала 80 осіб. З них 26 особа чоловічої статі та 54 осіб жіночої статі. Вік досліджуваних 19-21 рік.

Для вивчення показників особистісної зрілості у студентів-психологів використовувався опитувальник особистісної зрілості розроблений О.С.Штепою. Відповідно до цих результатів у досліджуваних на рівні вище середнього розвинуті толерантність ($M=6,93$, $SD=1,82$), контактність ($M=6,86$, $SD=1,41$), самоприйняття ($M=6,88$, $SD=1,63$), автономність ($M=6,80$, $SD=1,92$), відповідальність ($M=6,48$, $SD=1,91$) та креативність ($M=6,03$, $SD=1,86$). Показники синергічності, глибинності переживань, життєвої філософії та децентрації були виражені на рівні нижче середнього (див. таблицю 2). Зазначені показники та їх величина свідчать про наявність необхідного рівня особистісної зрілості у студентів. Зазначені показники характеризують досліджуваних, як відповідальних за свої вчинки, готовність діяти згідно із загальними вимогами норм моралі та відповідати за свої вчинки перед самим собою, іншими людьми та суспільством. У стосунках з навколишніми виявляють готовність до співпраці, здатність підтримати, бути надійними у своїй справі, умінні довіряти собі, власним судженням, у відносній незалежності, спрямованості на досягнення, позитивному ставленні до себе, в умінні враховувати минулий досвід і співвідносити його зі своїми планами на майбутнє, умінють самоорганізовуватись, мають власний погляд на світ бачити і реалізовувати власну життєву місію. Для досліджуваних характерний високий рівень цілепокладання, розуміння особистісних цінностей, бачення себе джерелом подій власного життя, умінють досягати власні цілі використовуючи власні ресурси, у співпраці гнучко змінюють лідерську позицію на позицію помічника, не центрується на власній першості.

Для вивчення показників мотивації до успіху у студентів використовувалася методика діагностики мотивації до успіху Т. Елерса. Виявлені статистичні показники шкали мотивації до успіху за Т. Елерсом вказано у таблиці 2.

Відповідно до даних у цій таблиці середній показник мотивації до успіху ($M=17,28$, $SD=2,58$), свідчить про наявність у студентів-психологів високої мотивації до успіху, що характеризує їх як осіб, здатних до середнього рівня ризику для досягнення бажаного результату, докладають

Таблиця 1

Статистичні показники шкал опитувальника особистісної зрілості

	Мінімум	Максимум	М Середнє	SD Стд. Відхил
Відповідальність	2,00	10,00	6,48	1,92
Децентрація	1,00	8,00	4,71	1,76
Глибинність переживань	1,00	24,00	5,75	3,19
Життєва філософія	1,00	10,00	5,23	1,78
Толерантність	3,00	10,00	6,93	1,82
Автономність	3,00	10,00	6,80	1,92
Контактність	4,00	10,00	6,86	1,41
Самоприйняття	4,00	10,00	6,88	1,63
Креативність	2,00	10,00	6,03	1,86
Синергічність	1,00	9,00	5,51	2,35

максимум зусиль у власну діяльність, схильні орієнтуватися на власні сили, гнучко та наполегливо добиватися поставленої мети, вміють самоорганізовуватись у критичних ситуаціях, та знаходити вихід із них. Для повноцінного виконання своїх обов'язків прагнуть постійно удосконалювати та розвивати свої знання, вміння та навички, скеровують свої ресурси на побудову продуктивних соціальних міжособистісних відносин, у конфліктних ситуаціях стараються зрозуміти тачку зору і позицію свого партнера, та налагодити процес спілкування. Для вивчення перешкод у встановленні емоційних контактів у психологів використовувалася методика діагностики «перешкод» у встановленні емоційних контактів за В.В. Бойко.

Таблиця 3 вказує на особливості перешкод у встановленні емоційних контактів, середній показник цієї методики коливається в межах: $M=6,01$, $SD=2,81$, що свідчить, що інколи емоції можуть перешкоджати у щоденному спілкуванні студентів-психологів, та на шляху досягнення цілей партнерів, але в більшості випадків, досліджувані скеровують свої ресурси на побудову продуктивних міжособистісних відносин, і у конфліктних ситуаціях стараються зрозуміти свого партнера та налагодити процес спілкування.

Для вивчення показників кар'єрних орієнтацій студентів використовувалася Анкета «Якорі кар'єри» Е. Шейна.

Відповідно до даних таблиці 5 найбільшу кількість балів досліджувані набрали за шкалами «Виклик» ($M=8,3$, $SD=1,89$), «Стабільність роботи та місця проживання» ($M=8,13$, $SD=1,66$). Ці показники характеризують досліджуваних осіб, як людей, основними цінностями, яких є: конкуренція, перемога над іншими, вирішення складних проблем, подолання перешкод, такі люди можуть бути талановитими, займати висо-

кі посади, прагнуть реалізувати себе в професії, а також вказує на те, що серед них можуть бути люди, які не ризикують надмірно своїм статусом та надбаннями.

На середньому рівні у досліджуваних були показники професійної компетентності ($M=7,83$, $SD=1,51$), менеджменту ($M=6,41$, $SD=1,58$), автономії ($M=6,8$, $SD=1,49$), слугування добру ($M=7,86$, $SD=1,38$) та інтеграції стилів життя ($M=6,55$, $SD=1,51$), цей факт свідчить про те, що досліджувані прагнуть досягати успіху у діяльності, стати майстрами у своїй роботі, виконують свою роботу у межах своєї компетентності, наявність таких цінностей як: робота з людьми, слугування людству, завжди орієнтуються на кінцевий результат. Найменшу кількість балів студенти набрали за шкалою підприємництва ($M=5,31$, $SD=1,47$), що ще раз підкреслює прагнення до стабільності та відсутність готовності до ризику.

З таблиці 4 бачимо, що досліджувані найбільшу кількість балів набрали за такими шкалами, як: «виклик», «стабільність роботи та місця проживання», що характеризує їх, як людей, які прагнуть займати високі посади, реалізувати себе в професійній діяльності, вдосконалювати свої вміння та навички, а також дані показники вказують на те, що досліджувані не будуть ризикувати надмірно своїм статусом та надбаннями, тобто для них важливими є стабільність та впевненість. Також слід зазначити, що основними цінностями, якими керуються досліджувані є конкуренція, перемога над іншими, вирішення складних проблем, подолання перешкод.

На середньому рівні у досліджуваних були показники професійної компетентності, менеджменту, автономії, слугування добру, та інтеграції стилів життя цей факт свідчить про те, що досліджувані прагнуть досягати успіху у діяльності, стати майстрами у своїй роботі, виконують свою

Таблиця 2

Статистичні показники шкали мотивації до успіху за Т. Елерсом

	Мінімум	Максимум	М Середнє	SD Стд. Відхил
Мотивація до успіху Елерс	1 10,00	2 21,00	17,28	2,58

Таблиця 3

Статистичні показники шкали бар'єрів у встановленні емоційних контактів за В.Бойко

	Мінімум	Максимум	М Середнє	SD Стд. Відхил
Бар'єри у встановленні емоційних контактів	1,00	13,00	6,012	2,81

Таблиця 4

Статистичні показники анкети «Якір кар'єри»

	Мінімум	Максимум	М Середнє	SD Стд. Відхил
Професійна компетентність	5,00	10,00	7,83	1,51
Менеджмент	1,00	9,00	6,41	1,58
Автономія	3,00	10,00	6,80	1,49
Стабільність роботи та місця проживання	4,00	10,00	8,13	1,66
Слугування добру	4,00	10,00	7,86	1,38
Виклик	2,00	10,00	8,30	1,89
Інтеграція стилів життя	3,00	10,00	6,55	1,51
Підприємництво	2,00	9,00	5,31	1,47

роботу у межах своєї компетентності, завжди орієнтуються на кінцевий результат, ефективно розподіляють свій час, для того, щоб вчасно виконувати поставлені завдання.

Найменшу кількість балів студенти набрали за шкалою підприємництва, що ще раз підкреслює прагнення до стабільності та впевненості.

Відповідно до результатів кореляційного аналізу виявлено такі показники. Шкала «відповідальність» позитивно корелює зі шкалою «професійна компетентність» ($r=0,28$; $p \leq 0,05$), тобто чим більша відповідальність у працівника, тим вищий рівень його професійної компетентності, зі шкалою «автономія» ($r=0,27$; $p \leq 0,05$) та «виклик» ($r=0,28$; $p \leq 0,05$).

Ці результати свідчать на користь характеристики людини, як відповідальної за свої вчинки перед самим собою, іншими людьми та суспільством, усвідомлення і переживання нею своїх обов'язків, загальних норм моралі, розумінням і прийняттям їхньої особистісної, групової і суспільної необхідності. У стосунках з навколишніми виявляється ефективна взаємодія, готовність до співпраці, здатність підтримати, про що свідчить високий показник за шкалою професійна компетентність, що характеризується наявністю здібностей у визначеній сфері, наприклад працівники правоохоронних органів, які прагнуть досягти значних професійних успіхів, стати майстрами своєї справи. Вони не намагаються управляти іншими людьми, виконують свою роботу в рамках професійної компетентності, керуються такими цінностями, як: перемога, вирішення складних питань, подолання перешкод.

Існує прямо-пропорційний кореляційний зв'язок між «децентрацією та синергічністю» ($r=0,33$; $p \leq 0,05$). Прямо-пропорційний кореляційний зв'язок означає, що зі зростанням показників за шкалою «децентрація» зростають показники шкали «синергічність», отже дані показники свідчать, про те, що досліджувані прагнуть бути різним, залишаючись при цьому самими собою, у подоланні егоцентризму, умінні поглянути на речі та явища з різних боків, у розумінні і прийнятті того, що інші можуть сприймати щось по-іншому, умінні скоординувати свій погляд і свої дії з уявленнями і діями іншої людини, прагнуть налагоджувати спілкування з людьми, навіть, якщо відбувається зіткнення суперечливих поглядів. Завдяки синергічності людина може усвідомити своє місце, призначення у суспільному житті, тобто стати особистістю.

Також виявлено прямо-пропорційний кореляційний зв'язок між «глибинністю переживань» та «інтеграцією життєвих стилів» ($r=0,28$; $p \leq 0,05$). Прямо-пропорційний кореляційний зв'язок означає, що зі зростанням показників за шкалою «глибинність переживань» зростають показники шкали «інтеграція стилів життя», що свідчить про те, що досліджувані прагнуть об'єднувати різні сторони свого життя, пізнавати краще світ, оточуючих, здобувати нові знання, вчитись новому, самовдосконалюватись у професійній діяльності.

Виявлено прямо пропорційний кореляційний зв'язок між «контактністю» і «інтеграцією стилів життя» ($r=0,32$; $p \leq 0,05$). Це пояснюється наявністю у людей, які мають високі показники по цій шкалі, як здатність бути щирими у спілку-

ванні зі значущими людьми, виражена комунікативна готовність до налагодження взаємовідносин. Також, однією з головних характеристик контактності особистості є те, що вона сприймає оточуючих з симпатією і викликає симпатію до себе, емпатійність, тобто здатність проникати в емоційну сферу, розуміти людину. Високі показники свідчать про наявність у досліджуваних домінуючих настанов контактності, а саме: настанови на співпрацю і діалог, що забезпечує цілковите взаєморозуміння між самими працівниками організації і поза її межами. Саме диференційовані, міцні, усвідомлювані, позитивні, розвиваючі, спрямовані на людей стосунки, високий рівень розвитку здібностей до розуміння іншої людини, внутрішня мотивація для ефектної діяльності, психологічна проникливість, впевненість, сміливість, дають можливість працівникам об'єднувати різні сторони свого життя.

Між шкалою «синергічність» та «перешкодами у встановленні емоційних контактів», виявлено обернено кореляційний зв'язок ($r=-0,32$; $p \leq 0,05$).

Обернений кореляційний зв'язок означає, що зі зниженням показників за шкалою «перешкоди у встановленні емоційних контактів» зростають показники шкали «синергічність», можливо тому, що завдяки своїй внутрішній єдності, несуперечливості своїх цінностей, ефективному встановленню контактів з оточуючими, гармонійному сприйманні себе та оточуючих, досліджувані уміють контролювати свої емоції, що не приводить до конфліктних ситуацій.

Виявлено прямо-пропорційний кореляційний зв'язок між «професійною компетентністю» та «автономією» ($r=0,32$; $p \leq 0,05$), що свідчить про бажання досліджуваних досягати професійних успіхів, вдосконалюватись у своїй діяльності, опановувати новими технологіями у роботі, бути майстрами своєї справи.

Шкала менеджмент позитивно, прямо-пропорційно корелює зі шкалами «підприємництвом» ($r=0,38$; $p \leq 0,05$) та «автономією» ($r=0,47$; $p \leq 0,05$), що характеризує досліджених, як націлених на посаду, яка пов'язана з кар'єрним ростом, самовдосконаленням.

Також виявлено прямо-пропорційний кореляційний зв'язок між слугуванням добру та інтегрованістю стилів життя ($r=0,28$; $p \leq 0,05$), що свідчить про те, чим збалансованіше поєднуються різні частини життя людини, тим у більшій мірі вона прагне працювати на суспільне благо, допомагати іншим.

Висновки і пропозиції. Отже, в результаті проведеного емпіричного дослідження отримано і проаналізовано дані експерименту, результати дослідження наступні.

У досліджуваних виявлено середній рівень показників особистісної зрілості, характеризує студентів, як толерантних, незалежних, відповідальних, що є дуже важливим показником вихованості людини, яка виявляє готовність до співпраці, є надійною у своїй справі, розподіляє свої ресурси так, щоб досягнути бажаного результату, якщо необхідно змінює лідерську позицію на позицію помічника, не центруються на власній першості, що підтверджує висунуту нами гіпотезу, що у студентів-психологів переважає середній рівень особистісної зрілості.

За опрацюванням результатів виявлено такі кореляційні зв'язки між шкалами «контактність» і «інтеграцією стилів життя», що характеризує досліджуваних, як здатних бути щирими у спілкуванні, виражена комунікативна готовність до налагодження взаємовідносин. Досліджувані позитивно відносяться до себе та оточуючих, поважають думку свого співрозмовника, уміють контролювати свої емоції, що не приводить до конфліктних ситуацій, про, що свідчить обернено кореляційний зв'язок між шкалами «синергічність» та «перешкодами у встановленні емоційних контактів». Виявлено прямо-пропорційний кореляційний зв'язок між «професійною компетентністю» та «автономією», тобто досліджувані прагнуть досягати професійних успіхів, вдосконалюватись у своїй діяльності, опанувати новими технологіями у роботі, бути

майстрами своєї справи. Також виявлено прямо-пропорційний кореляційний зв'язок між шкалами «слугування добру» та «інтеграція стилів життя», що свідчить про те, чим збалансованіше поєднуються різні частини життя людини.

Подальші напрямки досліджень передбачають продовження емпіричних досліджень рівня особистісної зрілості в молодіжному середовищі та визначення психологічних чинників її формування. Результати, які отримані в результаті проведення досліджень особистісної зрілості дозволять формувати освітні та виховні технології, які є базою комплексної підготовки майбутнього фахівця у сфері практичної психології. Водночас потребує розширення база емпіричного дослідження соціальної зрілості особистості, а також потреба проведення таких практичних досліджень у молодіжному середовищі.

Список літератури:

1. Меднікова Г.І. Соціальна зрілість: сутність і критерії. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Психологія*. 2012. Вип. 43. С. 179–186.
2. Комар Т.В. Соціальна зрілість особистості як чинник становлення професійної зрілості психолога. *Проблеми сучасної психології. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. 2016. Ч. 34. С. 200–210.
3. Лукасевич О.А. Особливості досягнення особистісної зрілості студентами вищого навчального закладу. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Психологічні науки*. 2009. № 21(45). С. 117–121.
4. Радул В. Соціальна зрілість як вершина акмеологічного розвитку особистості. *Рідна школа*. 2011. Вип. 3. С. 15–20.
5. Сухобская Г.С. Понятие «зрелость социально психологического развития человека» в контексте андрагогики. *Новые знания*. 2002. № 4. С. 17–20.
6. Черкашин А. Особливості формування особистісно-професійної зрілості майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах: теоретичний аспект. *Теорія управління соціальними системами*. 2018. Вип. 1. С. 3–13.
7. Крюкова О.В. Соціальна зрілість особистості у сучасних психологічних дослідженнях. *Проблеми сучасної психології Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. 2010. Ч. 10. С. 345–353.
8. Єфіменко С. Психологічні особливості студентського віку. *Наукові записки Кіровоградського ДПУ імені Володимира Винниченка*. Випуск 103. 2010. С. 140–149.
9. Johnson S., Blum. R. Adolescent Maturity and the Brain: The Promise and Pitfalls of Neuroscience Research in Adolescent Health Policy. *Journal of adolescent health*. 2008. Vol. 45. Pp. 216–221.
10. Wechsler D. Intellectual Development and Psychological Maturity. *Child Development*. 1950. Vol. 21. Pp. 45–50.
11. Fossas A. Psychological Maturity Predicts Different Forms of Happiness. *Journal of happiness studies*. 2019. Vol. 20. Pp. 1933–1952.
12. Vancea f. Psychological maturity and integrative three-dimensional structure anxiety. *Scientific research and education in the air force*. 2017. Pp. 235–240.
13. Camberis A., McMahon C., Gibson F., Boivin J. Maternal age and psychological maturity: preliminary findings regarding pregnancy adjustment and early parenting. *Infant Mental Health Journal*. 2010. Vol. 31. Pp. 261–271.
14. Nagra V. Social Maturity among Student Teachers. *International Journal of Education and Psychological Research*. 2013. Vol. 2. Pp. 10–16.

References:

1. Mednikova, H.I. (2012). Sotsialna zrilist: sutnist i kryterii [Social maturity: nature and criteria]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H.S.Skovorody. Psykholohiia*, 43, 179–186. (in Ukrainian)
2. Komar, T.V. (2016). Sotsialna zrilist osobystosti yak chynnyk stanovlennia profesiinoi zrilosti psykholoha [Social maturity of the individual as a factor in the development of professional maturity of the psychologist]. *Problemy suchasnoi psykholohii. Zbirnyk naukovykh prats Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivan Ohiiienka*, 34, 200–210. (in Ukrainian)
3. Lukasevych, O.A. (2009). Osoblyvosti dosiahnennia osobystisnoi zrilosti studentamy vyshchoho navchalnoho zakladu [Features of attaining personal maturity by students of higher education]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Psykholohichni nauky*, 21(45), 117–121. (in Ukrainian)
4. Radul, V. (2011). Sotsialna zrilist yak vershyna akmeolohichnoho rozvytku osobystosti [Social maturity as the apex of the acmeological development of the individual]. *Ridna shkola*, 3, 15–20. (in Ukrainian)
5. Sukhobskaya, H.S. (2002). Poniatie "zrelost sotsialno psykholohicheskoho rozvytiya cheloveka" v kontekste andragohyky [The concept of "maturity of social and psychological development of man" in the context of andragogy]. *Novye znaniya*, 4, 17–20. (in Russian)
6. Cherkashyn, A. (2018). Osoblyvosti formuvannia osobystisno-profesiinoi zrilosti maibutnykh fakhivtsiv u vyshchykh navchalnykh zakladakh: teoretychnyi aspekt [Features of formation of personal-professional maturity of future specialists in higher educational establishments: theoretical aspect]. *Teoriia upravlinnia sotsialnymy systemamy*, 1, 3–13. (in Ukrainian)
7. Kriukova, O.V. (2010). Sotsialna zrilist osobystosti u suchasnykh psykholohichnykh doslidzhenniakh [Social maturity of the individual in modern psychological research]. *Problemy suchasnoi psykholohii Zbirnyk naukovykh prats Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivan Ohiiienka*, 10, 345–353. (in Ukrainian)

8. Yefimenko, S. (2010). Psykholohichni osoblyvosti studentskoho viku [Psychological features of student age]. *Naukovi zapysky Kirovohradskoho DPU imeni Volodymyra Vynnychenko*, 103, 140–149. (in Ukrainian)
9. Johnson, S., & Blum, R. (2008). Adolescent Maturity and the Brain: The Promise and Pitfalls of Neuroscience Research in Adolescent Health Policy. *Journal of adolescent health*, 45, 216–221.
10. Wechsler, D. (1950). Intellectual Development and Psychological Maturity. *Child Development*, 21, 45–50.
11. Fossas, A. (2019). Psychological Maturity Predicts Different Forms of Happiness. *Journal of happiness studies*, 20, 1933–1952.
12. Vancea, F. (2017). Psychological maturity and integrative three-dimensional structure anxiety. *Scientific research and education in the air force*, 235–240.
13. Camberis, A., McMahon, C., Gibson, F., & Boivin, J. (2010). Maternal age and psychological maturity: preliminary findings regarding pregnancy adjustment and early parenting. *Infant Mental Health Journal*, 31, 261–271.
14. Nagra, V. (2013). Social Maturity among Student Teachers. *International Journal of Education and Psychological Research*, 2, 10–16.